

بحران اوکراین و احتیاط کشورهای عرب و مزخرف‌گویی بعضی‌ها!

احمد زیدآبادی

رأی ممتنع امارات متحده عربی به قطعنامه پیشنهادی آمریکا برای محکوم کردن حمله روسیه به اوکراین در شورای امنیت سازمان ملل، احتیاط کشورهای عرب در برابر این بحران را به نمایش می‌گذارد. کشورهای عرب تا کنون عمدتاً از موضع‌گیری صریح در برابر جنگ روسیه علیه اوکراین خودداری کرده‌اند. فقط سوریه با ادبیاتی که با هر حسابی می‌توان واقعاً آن را "نوکرمانانه" وصف کرد، به حمایت بی‌قید و شرط از پوتین برخاسته و در مقابل آن، دولت لبنان با لحنی شدید روسیه را محکوم کرده است.

واقعیت این است که اغلب کشورهای عرب در کنار رابطه با آمریکا و اروپا، با روسیه نیز روابط گرم و نزدیکی دارند و نمی‌خواهند که این روابط در پای بحران اوکراین قربانی شود. کشورهای عرب از نقش‌آفرینی فزاینده روسیه در خاورمیانه در سال‌های اخیر آگاهند و طبیعی است که تلاش کنند تا جای ممکن، آن را با منافع خود همسو کنند.

روسیه علاوه بر حضور نظامی در سوریه، نفوذ قابل توجهی نیز در جمهوری اسلامی پیدا کرده است و در عین حال، به عنوان عضو دائمی شورای امنیت، در جهت‌گیری قطعنامه‌های مربوط به مناقشات خاورمیانه در سازمان ملل از جمله جنگ یمن، مسئله فلسطین، عراق، لبنان و... نقش تعیین‌کننده‌ای بازی می‌کند. کشورهای عرب با ایجاد رابطه متوازن با روسیه امیدوارند که آن کشور در مناقشات منطقه‌ای منافع امنیتی آنها را لحاظ کند و در این مورد بویژه نظرشان به برنامه اتمی ایران و نوع بازیگری آن در منطقه است.

روس‌ها ضمن برقراری رابطه نزدیک با جمهوری اسلامی اما با آنچه "تلاش ایران برای دستیابی به سلاح هسته‌ای" نامیده می‌شود، به شدت مخالفند و در عین حال، در پی استقرار نظم و نظامی در خاورمیانه‌اند که از یک سو امنیت اسرائیل و کشورهای عرب را تأمین کند و از سوی دیگر، ایران نیز از منافع ناشی از چنین نظامی به اندازه لازم منتفع شود. همین سیاست سبب شده است که روسیه در مذاکرات وین یا به پای قدرت‌های غربی برای احیای توافق برجام گام بردارد و همینطور تلاش‌های دیپلماتیک پشت پرده‌ای را برای نشان دادن ایران و کشورهای عرب بر سر یک میز برای حل اختلافات آنها در دوران پسام برجام، سازمان دهد.

در واقع افق‌نگری، کشورهای عرب منطقه و همینطور اسرائیل را نسبت به حفظ روابطشان با مسکو محتاط کرده و از موضع‌گیری صریح و علنی در مورد بحران اوکراین باز می‌دارد. به نظر می‌رسد کشورهای غربی این واقعیت را درک می‌کنند و برای همراه کردن کشورهای عرب با مواضع خود در بحران اوکراین، از اعمال فشار علیه آنها پرهیز دارند. بر این اساس، احتمال اینکه بیشتر کشورهای عرب در جلسه آتی مجمع عمومی سازمان ملل به قطعنامه پیشنهادی آمریکا برای محکوم کردن روسیه رأی ممتنع دهند یا از رأی دادن پرهیز کنند، بسیار است. این رفتار اما به شرطی قابل دوام است که بحران اوکراین در نقطه مشخصی متوقف شود. اگر بحران ابعاد فزاینده‌ای پیدا کند و به یک رویارویی تمام عیار سیاسی و امنیتی بین روسیه و غرب کشیده شود، در آن صورت بسیار بعید است که خاورمیانه بتواند خود را از تیررس آن دور نگه دارد و سیاست بی‌طرفی بسیاری از کشورهای منطقه ادامه یابد.

جالب این است که تبلیغات رسمی جمهوری اسلامی تا کنون کشورهای عرب منطقه را به عنوان "وابستگان به آمریکا" که از خود هیچ نوع اختیار و اراده‌ای در مناسبات بین‌المللی ندارند، معرفی کرده است، اما بحران اوکراین نشان داد که به رغم این تبلیغات، کشورهای عرب در مقایسه با جمهوری اسلامی نسبت به منافع خود واقف‌ترند و با بروز هر بحرانی در روابط بین قدرت‌های بزرگ، به جای غش کردن فوری در آغوش قدرتی که به آنان روی خوش‌تری نشان داده است، نوعی پختگی و صبوری از خود نشان می‌دهند. این در حالی است که اظهار نظرهای رسمی و غیررسمی در کشور ما در مورد بحران اوکراین چنان خام و بی‌اساس بوده است که گویی هیچ فهم بنیادی در مورد منافع کشوری به نام ایران و چارچوب پیچیده و بغرنجی به نام نظام بین‌الملل در بین ما ایرانیان شکل نگرفته است. با تأسف بسیار "مزخرف‌گویی" در مملکت ما در هر سه حوزه رسمی و غیررسمی و ضدرسمی چنان رایج و بی‌هزینه شده است که گویی انتها ندارد!